

ילמד ענוים דרכו - שנה ב

זיכרון יציאת מצרים

הרב רן כלילי

1. דברים טז, ג

לא תאכל עליו חמץ, שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני, כי בחפזון יצאת מארץ מצרים, למען תזכור את יום יציאתך מארץ מצרים כל ימי חייך.

2. ברכות יב, ב

משנה. מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרשה בן זומא. שנאמר: "למען תזכור את יום יציאתך מארץ מצרים כל ימי חייך". ימי חייך - הימים, כל ימי חייך - הלילות. וחכמים אומרים: ימי חייך - העולם הזה, כל - להביא לימות המשיח.

3. שו"ת הרשב"א החדשות, שסח

הוא בא עלינו מצד ההגדות שבאו בתלמוד. ואמר כי בתלמוד אמרו שהמצוות עתידות להתבטל, שהרי אמרו בראשון של ברכות: "תניא אמר להם בן זומא לחכמים..." מכלל דבר זה נשמע שמצוות התורה לזמן (קצוב), והוא שק"ש, ומצוות הפסח והמצות, ומניעת החמץ - לזיכרון יציאת מצרים... ואם אין מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח כדעת בן זומא, אם כן אף הפסח והמצה ומניעת החמץ בטלים! שלא נצטוונו בהם רק (כדי) לזכור יציאת מצרים...

זו ראייה שחכמי ישראל מודים שהמצוות אינן נצחיות ועתידות להתבטל.

וכיון שכן, יש רשות לבעל הדין לחלוק ולומר: שאפילו בזמן הזה בטלות! שאין בינינו ובינם רק המשכת זמן קצוב רב או מעט.

דף מקורות

4. שם'

מצוות הפסח והמצה ומניעת אכילת החמץ אינו מחיוב זכירת היציאה ממצרים... והכתוב שאמר: "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים" לא שב לעשיית הפסח ומניעת אכילת חמץ ומצוות מצה, שאילו היה כן - היה המקרא הפוך, שהיה מן הראוי לומר "שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני, למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים, כי בחפזון יצאת מארץ מצרים". אבל בהקדומו "כי בחפזון יצאת" ואח"כ "למען תזכור" ראיה מוכרחת, שטעם "למען תזכור" אינו קשור עם "שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני". רק קישור הכתוב "שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני - כי בחפזון יצאת", ולמען זאת - רצה לומר שלא יעברו הדברים האלה מזיכרון - תזכור בפה בכל יום צאתך מארץ מצרים.

ומאמר "למען" במקום הזה הוא כמו "למען יבוח שורך וחמורך", שאין הכוונה שם שתהיה מצוות השבת כדי שינחו בו השור והחמור, רק לזכור חידוש העולם כמ"ש "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וגו' על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו", רק פירושו ולמען זה אשר תנוח ותשבות ביום השביעי ולא תבוא לידי עשיית מלאכה - יבוח שורך וחמורך.

5. רמב"ן שמות, יב, א

טעם "החודש הזה לכם ראש חודשים" - שימנו אותו ישראל חודש הראשון, וממנו ימנו כל החודשים: שני ושלישי עד תשלום השנה בשנים עשר חודש, כדי שיהיה זה זיכרון בנס הגדול, כי בכל עת שנזכיר החודשים יהיה הנס נזכר. ועל כן אין לחודשים שם בתורה, אלא יאמר "בחודש השלישי", ואומר "ויהי בשנה השנית בחודש השני נעלה הענן", ו"בחודש השביעי באחד לחודש", וכן כולם. וכמו שתהיה הזכירה ביום השבת במנותינו ממנו אחד בשבת ושני בשבת, כאשר אפרש, כך הזכירה ביציאת מצרים במנותינו החודש הראשון והחודש השני והשלישי לגאולתנו. וכבר הזכירו רבותינו זה העניין, ואמרו: "שמות חודשים - עלו עמנו מבבל" - כי מתחילה לא היו להם שמות אצלנו. והסיבה בזה, כי מתחילה היה מנינם זכר ליציאת מצרים, אבל כאשר עלינו מבבל ונתקיים מה שאמר הכתוב: "ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון", חזרנו לקרוא החודשים בשם שנקראים בארץ בבל, להזכיר כי שם עמדנו ומשם העלנו הש"י. כי אלה השמות: ניסן אייר וזולתם - שמות פרסיים, ולא ימצא רק בספרי נביאי בבל ובמגילת אסתר.

¹ וכן פירש רבי הושע איבן שועיב בפירושו לתורה.
כל הזכויות שמורות ©

6. ספר ישועות משיחו חלק שני, עיון רביעי, ד²

ואין דבריו (של הרשב"א) נכונים בעיני.

ראשונה - באומרו שאיסור החמץ ומצות הפסח והמצה אינם כולם זכירה ליציאת מצרים, והשתדל לפרש "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים" בדרך זו, שאינו חוזר לפסח ולמצה ולאיסור החמץ אשר זכר. וחץ ממעלת כבוד תורתו - אין הדבר כן. כי הנה לא **נצטוו ישראל על הפסח כי אם לזכרון** - שפסח ה' על בתייהם בנגפו את ארץ מצרים. **ולא נצטוו על המצה כי אם לזכרון** - כי בחיפזון יצאת, **ולא הוזהרו על החמץ כי אם לזכרון** - שלא הספיק בצקם להחמיץ. וכמו שאמרו בהגדת פסח: "פסח שהיו אבותינו אוכלים על שום מה", "מצה זו על שום מה".

ואיך לא יהיה הדבר כן? והנה בפרשת החודש כשציווה ראשונה על זה אמר: **"והיה היום הזה לכם לזכרון** וחגותם אותו חג לה' לדורותיכם, חוקת עולם תחגוהו: שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון תשביתו שאור" וגו'... וכן אמר במשנה תורה: "למען תזכור את יום צאתך", **אין ספק שהוא חוזר על מצוות הפסח ואיסור החמץ שהם למעלה.**

ואמנם למה אמר "למען תזכור את יום צאתך" אחר "כי בחיפזון". הוא לפי שראשונה ציווה על הפסח כמו שאמר "וזבחת פסח לה'", ואחר כך ציווה איסור החמץ "לא תאכל עליו חמץ", ואחרי כן ציווה על המצה "שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני", **ועל מצוות המצה בלבד אמר "כי בחיפזון יצאת"**... אבל אמרו אחרי כן "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים" **הוא בלי ספק סיבה כוללת לשלושתם**, ר"ל שעל כן ציווה ית' לעשות לדורות מצות הפסח והמצה ואיסור החמץ למען יזכרו יציאת מצרים... ויחסר א"כ בכתוב וי"ו התוספת, כמו "ראובן שמעון לוי", "שמש ירח עמד זבולה".

7. רמב"ם הל' חמץ ומצה, ז, ו

בכל דור ודור **חייב אדם להראות את עצמו** כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים שנאמר: "ואותנו הוציא משם" וגו'.

ועל דבר זה **ציווה הקב"ה בתורה**: "וזכרת כי עבד היית" - כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית.

² ר' יצחק ב"ר יהודה אברבנאל. כדי לחזק את האמונה בגאולה ובביאת המשיח בעקבות הגירוש, כתב בשנים 1497-1498 שלושה ספרים תחת השם 'מגדול ישועות': הראשון נקרא 'מעייני הישועה' והוא פירוש על ספר דניאל, השני 'ישועות משיחו' ובו פירוש המאמרים על הגאולה והמשיח שהובאו בחד"ל, והשלישי 'משמיע ישועה' על הגאולה העתידה.
כל הזכויות שמורות ©

8. שמות, יג

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם: זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יֵצְאתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים כִּי בְחַזֵּק יָד הוֹצִיא ה' אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ... וְהַגְדַתְּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר: בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם."

9. ספר המצוות לרמב"ם, עשה קנז

שציוונו **לספר ביציאת מצרים בליל חמישה עשר בניסן** בתחילת הלילה, כפי צחות לשון המספר. וכל מה שיוסיף במאמר ויאריך הדברים בהגדלת מה שעשה לנו השם ומה שעשו עמנו המצרים מעוול וחמס ואיך לקח השם נקמתנו מהם ובהודות לו ית' על מה שגמלנו מחסדיו - יהיה יותר טוב. כמו שאמרו: "כל המאריך לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח". והכתוב שבא על הציווי הזה הוא אמרו ית': "**והגדת לבנך ביום ההוא**" וכו'. ובא הפירוש: "והגדת לבנך - יכול מראש חודש? תלמוד לומר: ביום ההוא. אי ביום ההוא יכול מבעוד יום? תלמוד לומר: בעבור זה - בעבור זה לא אמרת, אלא **בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך**". כלומר מתחילת הלילה חייב אתה לספר. ולשון מכילתא: "מכלל שנאמר: כי ישאלך בנך - יכול אם ישאלך אתה מגיד לו ואם לאו אין אתה מגיד לו? תלמוד לומר: והגדת לבנך - אע"פ שאינו שואלך. **אין לי אלא בזמן שיש לו בן, בינו לבין עצמו בינו לבין אחרים מניין?** תלמוד לומר: **ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים**". **כלומר שהוא ציווה לזכרו, כמו אומרו:**³ "**זכור את יום השבת לקדשו**". וכבר ידעת לשון אמרם: "ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו יודעים את התורה כולה מצווה עלינו לספר ביציאת מצרים וכל המספר ביציאת מצרים הרי זה משובח".

10. הל' חמץ ומצה ז, א

מצות עשה של תורה **לספר בניסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן** שנאמר: "**זכור** את היום הזה אשר יצאתם ממצרים" כמו שנאמר: "**זכור** את יום השבת". ומנין שבליל חמשה עשר? תלמוד לומר: "והגדת לבנך **ביום ההוא** לאמר **בעבור זה**" בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. ואף על פי שאין לו בן, אפילו חכמים גדולים חייבים לספר ביציאת מצרים וכל המאריך בדברים שאירעו ושהיו הרי זה משובח.

³ עיין פסחים ק"ז: "אמר רב אחא בר יעקב: **וצריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום**. כתיב הכא "למען תזכור את יום" וכתוב התם "**זכור** את יום השבת לקדשו".
כל הזכויות שמורות ©

דף מקורות

11. רמב"ן שמות, כ

ועל דרך הפשט אמרו (במכילתא כאן) שהיא **מצווה שנזכר תמיד בכל יום את השבת שלא נשכחה ולא יתחלף לנו בשאר הימים...** ובמכילתא (כאן): "רבי יצחק אומר: לא תהא מונה כדרך שהאחרים מונים, אלא תהא **מונה לשם שבת**". ופירושה, שהגוים מונין ימי השבוע לשם הימים עצמן, יקראו לכל יום שם בפני עצמו, או על שמות המשרתים, כנוצרים, או שמות אחרים שיקראו להם, **וישראל מונים כל הימים לשם שבת, אחד בשבת, שני בשבת**, כי זו מן המצווה שנצטוונו בו לזכרו תמיד בכל יום. וזה פשוטו של מקרא, וכך פירש ר"א. ואומר אני שזהו מדרשו של שמאי הזקן (במכילתא דרשב"י) שפירש: "מצוות זכור - עד שלא תבוא", כלומר שלא **נשכחה** בשום פנים, אבל הזכירו בברייתא (בביצה טז:) עוד מדת **חסידותו** שהיה הוא מזכירו **גם במאכליו** ואוכל לכבוד שבת כל ימי חייו, **והלל עצמו מודה במדרשו של שמאי, אבל היתה בו מידה אחרת במאכלים מפני שכל מעשיו היו לשם שמים**, והיה בוטח בה' שיזמין לו לשבת מנה יפה מכל הימים.

12. גבורות השם, ב⁴

הרי שמפרש כי המצווה הזאת למדנו מדכתיב "זכור כו' אשר יצאתם" - שיזכיר יציאת מצרים בליל ט"ו בניסן, דומה למה שכתוב "זכור את יום השבת לקדשו" ושם פירושו זכור את היום לקדשו בשבת עצמו, כשהשבת נכנס, וכך יש לפרש "זכור את היום הזה" - היינו בכניסת חג המצות יש לזכור את היום - כך הוא דעת הרמב"ם ז"ל.

אלא שיש להשיב על זה, דגבי שבת כתיב: "זכור את היום לקדשו" והקידוש הוא בוודאי בלילה של שבת דאין מקדשין השבת בחול, אבל "זכור את היום הזה" לא כתיב "לקדשו", **ויש לפרש הכתוב שמזכירין יציאת מצרים כל יום ויום!**

ועוד דגבי שבת יש לפרש כך משום הא דאיתא במסכת שבועות: "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו - כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה" ולפיכך יש לפרש גם כן בזמן שמירה יש זכירה, והשמירה הוא בשבת עצמו וכן הזכירה בשבת עצמו. אבל קרא של "זכור את היום" מנא לן למדרש אותו לספר ביציאת מצרים **בליל חמישה עשר?** ואי משום דכתיב: "והגדת לבנך ביום ההוא בעבור זה - לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור" שמא האי קרא דווקא בהגדת הבן איירי, אבל לזכור כל אחד ואחד מנא ליה? דאם לא כן "זכור את היום אשר יצאתם" למה ליה תיפוק ליה מדכתיב "והגדת לבנך"!!! אלא "והגדת לבנך" - דווקא בבן איירי, והדר הקושיא לדוכתה דמנא ליה לאוקמי קרא בליל חמשה עשר, **דילמא קרא איירי שיש לזכור יציאת מצרים כל יום ויום...**

⁴ המהר"ל הכיר רק את מכילתא דר"י והרבה להקשות על הרמב"ם. לעומתו המנחת חינוך הכיר רק את המכילתא של רשב"י והרבה להקשות על רש"י. שניהם לא ראו שהמחלוקת למעשה היא מחלוקת תנאים.
כל הזכויות שמורות ©

דף מקורות

וכך דרשו רבותינו ז"ל קרא של: "זכור היום הזה אשר יצאתם **במכילתא**⁵ (דרבי ישמעאל) וכן בפירוש רש"י⁶ בפירוש החומש. והדין עימהם שאין רמז בכתוב הזה להזכיר יציאת מצרים בליל חמשה עשר. ועוד דמהך קרא של "זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים" לא נוכל ללמוד רק **להזכיר היום שיצאו** ויהיה די בקידוש היום בלבד שנאמר בו "את חג המצות הזה זמן חרותנו", ולא נוכל ללמוד שיש **להזכיר ניסים ונפלאות...**

13. מכילתא דרשב"י, יג

"ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה". מכלל שנאמר: "והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר" יכול אם ישאלך אתה מגיד לו ואם לאו אי אתה מגיד לו? ת"ל: "והגדת לבנך" אע"פ שאינו שואלך. אין לי אלא בזמן שיש לו בן, בינו לבין עצמו בינו לבין אחרים מניין? ת"ל: "ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה".

14. תפארת ישראל, נב

על כורחך פירושו, כמו שפירשנו בחיבור גבורות השם (פרק נג), "שבעת ימים תאכל עליו מצות", **וכאשר תאכל עליו מצות, מעתה תוכל לזכור יום צאתך - כל ימך**. שאם לא אכלת מצה בזמן היציאה, לא היה זה זכירה מה

⁵ המכילתא דרבי ישמעאל (בא, מסכתא דפסחא פרשה טז): "ויאמר משה אל העם: זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים - אין לי **אלא שמזכירים יציאת מצרים בימים**, בלילות מניין? שנאמר: "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך". ימי חייך - הימים, כל ימי חייך - הלילות, כדברי בן זומא. וחכמים אומרים: ימי חייך - בעולם הזה, כל ימי חייך - להביא לימות המשיח. מכילתא דר"י מסבירה שמשמות לומדים שמזכירים בימים, ומהפסוק בדברים על שמזכירים בלילות או בימות המשיח.

⁶ ז"ל: "זכור את היום הזה - למד שמזכירין יציאת מצרים בכל יום."

דף מקורות

שהוא זוכר כל יום ויום, אחר שאין ידוע מה עניין היציאה. אבל עתה שתאכל עליו שבעת ימים מצה, מעתה זכירה של כל יום ויום הוא זכירה ליום היציאה⁷.

15. שפת אמת לפסח, שנת תרס"ו

זה שכתוב "בחיפזון יצאת כו' למען תזכור כו' כל ימי חייר" - דכתיב "זכר עשה לנפלאותיו", ואמרו "כל ימי חייר" - להביא לימות המשיח, דכתיב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".
כי יצ"מ היתה הכנה עד גאולה אחרונה. כדכתיב: "טוב אחרית דבר מראשיתו". לכן יצ"מ שהיתה ראשית הגאולה. בכוח זה יכולין לעורר תמיד הגאולה. זהו שכתוב: **"למען תזכור את יום צאתך" - פי' באמצעות יום הזה תזכור ותעורר הגאולה** - "כל ימי חייר".

וכן הוא בפרט, כל שנה יום הזה **מביא זכירת הגאולה בכל ימי השנה.** וכן בכל נפש ישראל בפרטות.

16. הקדמה לנצח ישראל

ולפיכך סבירי להו לחכמים שיש זכר ליציאת מצרים אף לימות המשיח, כי איך לא יהיה זכר לסיבה עם המסובב? כי מן המדרגה שקנו ישראל כשיצאו ממצרים יקנו עוד מדרגה יותר עליונה. **ואם לא שהוציאנו ממצרים, ולקח ישראל לו לעם, לא זכו לאותה מעלה עליונה שיקנו לעתיד!** כי יציאת מצרים הוא סיבה בעצם אל הגאולה העתידה. ולפיכך כשהשיב בן זומא אל דברי חכמים: "וכי מזכירין יציאת מצרים לעתיד, והלא כתיב: הנה ימים באים וגו'" - שמזה יש להוכיח שלא יהיה נזכר יציאת מצרים לעתיד. ועל זה השיבו חכמים לא שתהא יציאת מצרים עיקר, אלא שיהיה שעבוד מלכויות עיקר, ויציאת

⁷ כ"כ בגבורות השם פרק נג: "כך פירושו: שעל ידי פסח יהיה נזכר יום היציאה כל ימי חייו, שאם לא יזכור הפסח ואפילו אם יזכור יציאת מצרים בקריאת שמע, כיון שעיקר הוא יום היציאה - אין זה זכירה. אבל עכשיו שיזכור היציאה על ידי פסח - יש זכירה אל יום יציאתו כל ימי חייו כאשר יזכור יציאת מצרים בקריאת שמע."

⁸ בהמשך כתב לתרץ את שאלת הנוצרים שא"כ בימות המשיח לב"ז מצוות פסח תבטל - שלא בשביל הזיכרון הוא עושה המצוות, אלא זה תוצאה נלוות, ע"ש. אבל התשובה העיקרית לקושיית הנוצרים כמש"כ שם, שב"ז לא התכוון כלל שבימות המשיח לא יזכרו יצ"מ: "ולי יראה דאף לבן זומא, לא שתהא הזכרת יציאת מצרים בטלה. כי יציאת מצרים היא התחלת ישראל שהיו אל השם יתברך. ואין חילוק בין בזמן הזה ובין לימות משיחנו, ואין צריך ריבוי אל ימות משיחנו, שלעולם יש לזכור ההתחלה, היא יציאת מצרים."

רק דחכמים דרשו "כל ימי חייר" - להביא לימות משיחנו, אם כן סבירא להו דהזכרת יציאת מצרים כדי לזכור הטובות שעשה השם יתברך עם ישראל, ולכן לדידהו ימות משיחנו ריבוי (לא על זיכרון היציאה אלא על זיכרון הטובות שהיו בעת היציאה). שלא תאמר כי אצל הטובה הגדולה של ימות משיחנו, אין לזכור טובות מצרים, ולכך צריך ריבוי. ומקשה להו (בן זומא): והלא אין לזכור טובת היציאה אצל טובת ימות משיחנו, דכתיב: "לא יאמר חי' ה' וגו'", שתראה כי טובת היציאה אין לה זכר כלל אצל טובת ימות משיחנו? (עד כאן פירוש שאלת ב"ז את חכמים. ועל כן טוען ר"ז): אלא ודאי הזכירה של ההוצאה, דהיינו שיש לזכור לעולם התחלת ישראל שהיו לעם ה' על ידי היציאה, ובשביל כך המצווה לזכור יום היציאה. ואם כן לא צריך ריבוי, דמאי שנא ביאת משיחנו מבזמן הזה? כי לעולם צריך להזכיר התחלת ישראל. רק לדברי חכמים, שהזכרת היציאה בשביל הטוב שהטיב השם יתברך עמנו, והוא אמינא שאצל הטובה שיהיה לישראל לימות משיחנו אין להזכיר יציאת מצרים, ולכך צריך ריבוי של "כל ימי חייר". ועל זה מקשה, והלא האמת כך הוא, כי לא יהיה נזכר יציאת מצרים אצל גאולה האחרונה, שכל כך גדול תהיה גאולה אחרונה. ומתרץ (הגמרא לחכמים): לא שלא יזכר לגמרי, אלא שיהיה שעבוד מלכויות עיקר וכו'. אבל על כל פנים יזכר יציאת מצרים אליבא דכולי עלמא (לב"ז על עצם היציאה ולחכמים גם על הטובות), מפני שהוא התחלת ישראל שלקח אותם."

⁹ ע"ע שפ"א בא, תרנג.
 כל הזכויות שמורות ©

דף מקורות

מצרים טפל לה. וכל זה מפני שאי אפשר שיהיה המסובב בלא הסיבה, ולכך ראוי שיהיה עם שעבוד מלכויות זכר אל דבר שהוא סיבה אליו, והוא יציאת מצרים.

17. פרי צדיק, ויקרא, לחג הפסח

"שבעת ימים תאכל מצוות... למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך".

ובפשוטו אינו מובן, הלא נצטוונו גם בכל יום לזכור יציאת מצרים, ולא נצטוונו לאכול שום דבר לרמז זאת?...

והעניין הוא דבזוה"ק נקראו מצות "מיכלא דאסוותא", והיינו דבעת יציאת ישראל ממצרים נשלח הארה בתוך לבות בני ישראל בלי שום אתערותא דלתתא, כמו שאמרו במדרש: "הללו עובדי ע"ז והללו עע"ז". ועל זה נצטוו מיד לאכול שבעה ימים מצות מיכלא דאסוותא - שיתרפאו מכל וכל מזוהמת הנחש שבא גם כן מכוח אכילת עץ הדעת טוב ורע, וזה היה גם כן הכל מאתערותא דלעילא...

כמו כן בכל שנה באותו הזמן מתנוצץ הארה זו מטלא דנחית מלעילא, וזה שכתוב שם ביחזקאל (במתים שהחיה), אשר אמרו לנפשם: "יבשו עצמותינו אבדה תקוותינו... כה אמר ה': הנה אני פותח את קברותיכם" וגו', שעל ידי אכילת מיכלא דאסוותא מתעורר בכל שנה באותו זמן להעביר זוהמת הנחש ולתקן פגם הראשון, שגרם מיתה לעולם וממילא יבולע המוות לנצח ויזכו לתחיית המתים שבא על ידי טלא דעתיקא. ואף שאין אנו מרגישים שום רפואה ופעולה, אף על פי כן בוודאי הוא פועלת מעט מעט כמו כל הרפואות הגופניות שפועלים מעט מעט.

וזה שנאמר: "שבעת ימים תאכל מצות" - המיכלא דאסוותא, "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים" היינו שתזכור ותרגיש יום צאתך האור שבא אליך באותו היום מצד אתערותא דלעילא...

18. ליקוטי הלכות, הל' פסח, ז

כי בחינת פסח ויציאת מצרים הוא בכל אדם ובכל זמן בכל שנה ושנה, וגם בכל יום ויום יש בו בחינת פסח ויציאת מצרים. ועל כן צריכין להזכיר יציאת מצרים בכל יום, כמו שכתוב: "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך", כי כל ההרהור והתעוררות העליון הבא מלמעלה על כל אדם בכל יום ויום זהו בחינת ההארה של יציאת מצרים שהוא הארה עליונה שלא בהדרגה קדם אתערותא דלתתא כראוי, כי זה הדבר נעשה בכל דור ובכל שנה ובכל יום בכלל ובפרט, כי השם יתברך מסבב עם האדם בכמה סבות להחזירו בתשובה לזכותו לחיי עולם הנצחי.

והכלל מה שהשם יתברך שולח על האדם מתחלה התעוררות עד שמתחיל להתעורר בתשובה ולילה בדרך ה', זהו בחינת יציאת מצרים שבא ההארה מלמעלה שלא בהדרגה בלי התעוררות פתחון כראוי, וכל זה כדי שיצא מגלותו הקשה, אבל אחר כך כשמתחיל לילה בדרך ה', אחר כך נוטלין ממנו ההארה הזאת ומניחין אותו שילה בעצמו בהדרגה כסדר מיום אל יום, וצריה אחר כך התחזקות מחדש. ועל כן אין תקף כתחלת החסידות, מחמת שאז מתלהב בהתלהבות גדול מחמת אור התעוררות העליון שבא עליו. אבל העקר הוא שאחר כך כשנסתלק ממנו זה האור העליון ומניחין אותו שילה מעצמו שאז יתגבר להתחזק בעבודתו יתברך מיום אל יום בהדרגה כסדר...

כל הזכויות שמורות ©

דף מקורות

וְגַם בַּיּוֹם אֶחָד בְּעֶצְמוֹ נִעְשָׂה זֹאת. כי בכל יום ויום באין הרהורי תשובה אפלו לרשעים גמורים, ואלו הרהורי תשובה והתעוררות עליון הבא מלמעלה בכל יום ויום זהו בחינת הכרזת העליון דכריז בכל יומא (כמו שקתוב בזהר הקדוש וכמובא). וכל זה היא הארת וציאת מצרים שבא ההארה מלמעלה, ומי שזוכה להמשיך עצמו לאור האמת יכול לזכות לתשובה על ידי זה, וזהו בחינת טל שאינו נעצר לעולם... **כי אף על פי שאחר יום ראשון של פסח נסתלק ההארה הגדולה הזאת, אבל אף על פי כן הרשימה נשארה, ומהרשימה הזאת יורד הטל בכל יום שהוא נמשך מבחינת הארה העליונה היוצרת בכל יום לעורר רשעים בתשובה שזהו בחינת טל של תחיה להחיות מתים ברחמים רבים דהינו הרשעים שבתייהם קריים מתים שהשם יתברך מחיה אותם על ידי בחינת טל שהוא בחינת התעוררות עליון והרהורי תשובה היוצרת עליהם בכל יום עד שסוף כל סוף צריכין לחזור בתשובה בגלגול זה או בגלגול אחר. כי השם יתברך יגמר את שלו כרצונו בנדאי וידו על העליונה לעולם...**

19. דעת תבונות, קס

ועוד צריך שתדעי, כי ענין היום והשבוע הוא סיבוב אחד שהולך וסובב, וכמו שנבאר לקמן בס"ד. והנה עיקר השבוע - הוא **השבת**, ושאר השבוע אינו אלא השלמת מה שתלוי בשבת עצמו. והנה יתחדש שפע בשבת, ובשאר ימי השבוע יוציא השפע ההוא תולדותיו למה שצריך לכל הנמצאות דבר יום ביומו, לפי שיעורו וסדרי הסיבוב. ועיקר היום הוא **הבוקר**, ושאר זמניו - השלמת ענין, המתחדש בבוקר...

20. שם משמאל וישלח, תרעז

בהא דאמרו ז"ל (שבת קיח:): "אילו משמרין ישראל שתי שבתות מיד נגאלין", הטעם שצריכין לשתי שבתות, כי **לזכות לשבת בשלמות אי אפשר אלא בהכנה שלמה בששת ימי המעשה**, כענין אומרם ז"ל (ע"ז ג.): "מי שטרח בע"ש יאכל בשבת". אבל גם זאת הכנה שלמה בששת ימי המעשה כדבעי - היא קשה מאד, וצריכין לזה לסיוע משבת הקודמת. דאף שנסתלקה, מ"מ נשאר רשימו ממנה - **וזה מסייע להכנה בששת ימי המעשה כדבעי לזכות לשלמות השבת אחר ימי המעשה**. ואלה שתי הבחי' שיש בשבת, שבת דקודם ימי המעשה ושבת דאחר ימי המעשה.